

BIBLIA

Az augusztusi elmélkedéseket Várnai László (Balatonboglár) készítette, a szeptemberieket az EK közösség tagjai (Budapest-Pilisborosjenő), sorrendben Bajnok László, Bajnokné Benyhe Judit, Schanda Bea, Kiss Gábor, Kosztolányi Klára.

Augusztus 4. – Évközi 18. vasárnap – Lk 12,13-21 – **Lelki gazdagság**

A földön testben élő ember egyik legnagyobb kísértése, hogy csak a létfenntartásával törődjön. A fogyasztói szemlélet még a materializmusnál is nagyobb veszély, mert a többlet birtoklás boldogságával áltat. A szegénység életformáját vállaló názáreti Jézus példája és tanítása még az Ószövetség talaján álló tanítványait is megbotránkoztatja, a szerint ugyanis a gazdagság az Isten áldásának jele volt. Felhívja a figyelmünket arra, hogy az anyagi javak féktelen hajszolása érzéketlenné tesz embertársaink szükségletei iránt, és ugyanakkor sükké Isten üzenetével szemben.

Küldetése kezdetén, pusztai magányában vállalt bűjtje idején Jézus kísértésnek élte meg a Sától felkínált lehetőséget, hogy a kövekből kenyeret adjon éhez testének. Visz-

szautasította ezt a gondolatot, mondván: „nemcsak kenyérral él az ember” (Lk 4,4).

Az egész napon át a tanítására figyelő tömegetől nem tagadhata meg a vacsoraadást, ám ennek következménye a kenyérszító király reményének követelése lett, ami ugyancsak az Atya akarásával szemben álló sátni próbatétel volt megkísértésekor. Sem a kenyér, sem a cirkusz nem olthatja ki a többre, jobbra teremtett ember boldogság utáni vágyát.

Ezért nem vállalja az örökösödési vitában az igazságosztó szerepet, mert hű akar maradni a szeretet összekötő, nem pedig szembeállító felfogásához. Példázatával még szemléletesebben óv a kapzsiság veszélyétől, mert ő az adás fontosságát tanítja. Szerinte az élet teljességét nem szolgálhatja az

anyagi javak halmozása. A birtoklásnál fontosabb a létezés, ami a lét forrásától, Istentől függ. Esztelen, okatlan az az ember, aki nem lát túl a földi létezésen, aki nem számol a halál minden anyagi javat semmissé tevő hatalmával.

Korunk hitvallója, Balczó András, életműdíja átvételekor kijelentette: „Ebben a süllyedő világban, amiben élünk, legyenek ellentétei ennek a világnak... a lelkünk az, amit ápolni kellene.” Vagyis nem a materializmusból, nem a fogyasztói mentalitásból, hanem az Istenbe vetett hitből remélhetjük, hogy értelmes életet nyerhetünk a szeretet adásával. Lelkünk ápolása a jótettekkel: ez tesz Istenben gazdaggá, az Örök Boldogság jutalmának elnyerőjévé..

Augusztus 11. – Évközi 19. vasárnap – Lk 12,32-48 – **A szolgálat boldogsága**

Weöres Sándor ismert versrészlete szerint: „Valaha én is úr akartam lenni, / Ó bár jó szolga lehetnék! / De jaj, szolga csak egy van: az Isten, / S uraktól nyüzsg a végtelenség” (Rongyszőnyeg, 13).

A minden teremtményét szolgáló láthatatlan Isten látható megnyilvánulása: Jézus Krisztus emberi mivoltában. Tanításában is a szolgáló magatartás boldogító voltát hangsúlyozza. Az Atya Országának alaptörvénye az adakozó lelkület. A Szentháromság világa a kölcsönös adás világa. Ezt a szolgáló magatartást élte példaként tanítványai kicsi nyája elé Pásztoruk és Mesterük, Jézus. Hangsúlyozza, hogy az ő szolgáló készségük révén fog növekedni Isten Országá a földön.

Jézus legfőbb kincse, amiért a szíve dobogott, az Atya akarata volt. Erre a kincstalálásra buzdította tanítványait, és általuk mindenkit. Őt tehát a készségességben kell követni. Hi-

szen mindig nyitott volt Atya akarata-ra és az emberek szolgálatára. Az urukra váró szolgálókról szóló példabeszéde felhívás erre a készséges magatartásra. Benne a tolvaj képe figyelmeztetés a nem tudott időpontban bekövetkező számadásra történő felkészülésre.

Az sem mindegy, hogy ki milyen lelkülettel szolgál. Félelemből, mint a rabszolgák, vagy fizetésért, mint a béresek, vagy önként, mint a jó barátok. A keresztény szolgálat nem fakadhat félelemből, szorongásból, mert ez nem teszi boldoggá a szabadon szeretésre hivatott embert. „A szeretetben nincs félelem... Aki fél, az még nem tökéletes a szeretetben” – írja az első János-levél szerzője (1Jn 4,18). A boldogsághoz nem elég fizetésért, bérért tenni a jót, hiszen a viszontvadás reményében megnyilvánuló adásban nincs isteni szeretet. Ez a kölcsönösség, a számítás, a jogrend világa,

amely teljességgel idegen volt Jézustól, aki az életét is odaadta juhaiért. Vele szemben „a béres... otthagya a juhokat, és elfut, amikor látja, hogy jön a farkas” (Jn 9,12). Ő nem szolgálknak, hanem barátainak nevezte tanítványait (vö. Jn 15,15), akik hozzá hasonlóan Isten fiaiként szívesen cselekednek jót minden ember javára. Azért boldog, áldott, szerencsés az ilyen ember, mert mindig, vagyis éberon önként adja életét Isten Országá megvalósulásáért.

Péter apostol – Jézus tanításának egyetemességére vonatkozó – kérdésére egy másik példabeszédben kap választ. Ennek lényege: mivel a tanítványok másoknál többet ismerhettek meg Isten világából, nagyobb a felelősségük, s ennek nyomán nagyobb lesz a számon kérhetőségük is. Legyünk mi is hűséges és okos intézői a ránk bízott óriási kincsnek: a szeretet isteni Országának.

Augusztus 18. – Évközi 20. vasárnap – Lk 12,49-53 – **Tüzes lelkület**

A Nagybaldogasszony és Szent István ünnepe közötti vasárnap evan-

géliuma alkalmas az összefüggések meglátására. A nyári kikapcsolódás

vége felé jó tudatosítani, hogy a Jézus-követésben nem tarthatunk szüne-

tet, mert sürget a felhívása. Nem az ítélet tüzével akarja ösztökélni tanítványait, hanem a Szentlélek lángjával lelkesít műve folytatására.

Mária megdicsőülése annak köszönhető, hogy vállalta az Istentől neki adott szerepet, Pünkösdkor pedig segítette Jézus apostolait a Lélek tüzeinek befogadásában. Így járult hozzá Jézus vágyának megvalósulásához, hogy Országa tűzvészként terjedjen a földön. Ő is megtapasztalta fiának felismerését, hogy örömhíre szétválasztja akár a családtagokat is. Neki is át kellett alakítani gondolkodását és életvitelét, amikor Jézus hazavitelére akarták rábeszélni rokonai, és fia az Atya akaratának hallgatóit választotta hozzátartozóinak, anyjának akaratával szemben. El kellett fogadnia a szenvedés és a halál keresztségét is, amelyet Jézus tudatosan vállalt a szeretethez való hűségének végső bizonyítása érdekében. Mivel anyja ebben is kitartott mellet-

te, példát adva minden korok keresztényeinek, méltán jutott el a mennyi fénybe, ahová minket is meghív, ha kitartóan terjesztjük szeretetének tűzét.

Az apostoli lelkületű, népünket térítő szerzetesek István királyban meglátták azt a tüzet, amely képes volt Jézus útjára vezetni országunkat. Átvette Jézus vágyát, hogy lángra lobbantsa a hit világosságát. Ehhez neki is szakítania kellett más utakat jární akaró rokonaival. Szembenállást és valóságos kardot ragadott ellentük, az akkori elvilágiasodott, az erőszakmentességet félretevő egyháziak példájára. Hitterjesztésének eszközeiben ma nem követhetjük, de lelkesedésben igen. Istennel való bensőséges imakapcsolatának köszönheti, hogy meg tudta őrizni belső békéjét egy békétlen, harcias világban.

Alamizsnaosztó tevékenységében is követhetjük, mert az ő korában ez volt a felebaráti szeretet lehetősége.

Apostoli élete, kezdve családjá kereszténnyé tételétől egészen ez egyházi struktúra kiépítéséig, példaadó lehet a mai szülőknek a hitre nevelésben, a missziós tevékenységben, a jézusi értékek megmutatásában.

Itt és most rajtunk fordul, tüzes lelkületünkön múlik, hogy lesz-e Jézusnak országa, népe hazánk földjén. Ha szentéletű elődeinkhez hasonlóan vállaljuk a jézusi élet lelkes terjesztését, remélhetjük annak győzelmét.

Órigenész Jézusnak tulajdonítja ezt a mondást: „*Aki közel van hozzá, a tűzhöz van közel.*” Loyolai Ignác e szavakkal küldte rendtársait a misszióra: „*Menjetek, és gyűjtsátok lángra a világot!*” Mauriac így figyelmeztet: „*Azon a napon, amelyen nem ég bennetek a szeretet, sokan meghalnak a hidegtől.*” Végül halljuk meg Pál apostol buzdítását: „*Legyetek tüzes lelkűek!*”

Augusztus 25. – Évközi 21. vasárnap – Lk 13,22-30 – A hazatérés útja

Hamarosan véget ér a nyaralási időszak. Kezdődik az iskolaév és a megszokott munkás tevékenység. A pihenés után esetleg új feladatok várnak, új erővel, új tapasztalatokkal. De a végső cél változatlan: minden embernek haza kell jutnia Teremtője, Alkotója és Megváltója égi országába.

A mai evangélium szerint Jézus úton van Jeruzsálem felé, ahol a kereszt várja. Hiszen tudja, hogy próféta nem veszhét el a főváros környezetén kívül. Útközben háromszor is felhívja

tanítványai figyelmét emberi életének tragikus végére, szörnyű kínhalálára és a harmadnapra folytatásra. Ezt azonban nem akarják tudomásul venni.

Mivel Jeruzsálem pusztulásáról is beszél, amit persze egy a tőle vezetett harc következményének gondolhattak, valaki az iránt érdeklődik, hogy hányan menekülnek meg, kevesen lesznek-e?

Jézus válasza azonban az Isten Országába való bejutásra vonatkozik, amit később az üdvözültek számával hoztak összefüggésbe. Erkölcsei választ ad az élet-halál harcot feltételező és apokaliptikus kérdésfelvetésre: Küzdjétek, és törekedjétek a bejutásra, mert szűk a bejutás kapuja. Vagyis önmagunkat szegényítve, a felesleges tárgya-

kat hátrahagyva, csak a lélek juthat át a „tű fokán”.

Jézus semmit sem vitt magával a halálba, még a ruháit is el vették tőle. De az Atyában való bizalmától, a jöttetei kincseitől nem foszthatták meg.

Az ajtót bezáró házigazdáról szóló példabeszéddel figyelmeztet, hogy csak azokat engedheti be, azokat fogadhatja be országába, akikben magára ismer, akik folytatták ember-szerető magatartását. A Szentháromság szeretetvilágába csak a jézusi önzetlenség útján juthatunk be. Ezért mondja magát „útnak” és „ajtónak” a juhok számára. Ekkor senki sem hivatkozhat előjogokra, de mindenki hazatalálhat Istenhez, aki – bárhonnan jöjjön is az illető – átállítja élete váltoját a szívében és a Szentírásban megszólító szeretés életformára. Úgy éljünk és haljunk tehát, hogy befogadást nyerhessünk a szűk kapun át a mennyei hazába!

Szeptember 1. – Évközi 22. vasárnap – Lk 14,1.7-14 – Kerüljük a „helyezkedést”!

A lakoma a zsidók-nál az étkezésem túlmenően közösségi összejövetel is volt. A résztvevőket többnyire közös érdekek, rokoni vagy baráti szálak fűzték össze, gyakran

szenvedélyes és mély értelmű (vallási, filozófiai, politikai) beszélgetéseket is folytattak. Akárcsak manapság a fontos protokolláris események alkalmával, az ülés hely tükrözte az illető társadalmi rangját. Jézus arra figyelte fel, hogy a különféle meghívottak mennyire tülekedtek a megbe-

csültséget kifejező helyekért, milyen fontosságot tulajdonítottak az őket megillető rang kinyilvánításának.

Jézus vélhetőleg nyilvános tevékenysége kapcsán, mint potenciálisan fontos, kiemelt személy kapott meghívást. Ismerkedni akartak vele, hogy mi lehet ennek a különös embernek a célja, mi végre mond olyan furcsa dolgokat... Ez utóbbi tekintetben nem is csalódtak, jól kiosztotta mind a vendégeket, mind a házigazdát!

„A hiúság kifejezetten a kedvencem a bűnök közül” – mondja Milton szerepében a Sátánt megszemélyesítő

Al Pacino, Az ördög ügyvédje című kiváló filmben. Jézus elsőként a főhelyekért tülekedő vendégeket teszi helyre: „Aki magát fölmagasztalja, megalázzák, és aki magát megalázza, fölmagasztalják.” Mint a legtöbb hiba esetében, itt is egy alapvetően helyes emberi vonás – ez esetben az önbecsülés – túlhajtásáról van szó.

De megkapta a vendéglátó is a magáét: Ne a viszonzás, előrejutás érdekében hívjál vendégeket, amikor ennyi szegény rászoruló van körülötted. Így soha nem lesz Szeretet-Ország!

Jézus rendszeridegen ezen a lakomán, mert nem evilág hatalmi logikájával gondolkozik, hogy helyezkedjen, befolyásos barátokat szerezzen, akik majd előre viszik a saját bizniszük mellett az övét is. Jézus, az együgyű ember csak arra gondol, hogyan lehetne az Atya világát itt e földön mielőbb megvalósítani. Ebbe nem fér bele a „tülekedünk egymásnak esve” és az „adok, hogy adjál” mentalitás.

Utószó: Nincs feljegyzés arról, hogy ez a társaság később bármikor meghívta volna Jézust. De mi még meglehetjük...

Szeptember 8. – Évközi 23. vasárnap – Lk 14,25-33 – Halálosan fontos küldetés

Jézus erős, már-már erőszakos képekkel, túlzó hasonlatokkal próbálja érthetővé tenni kortársai számára, milyen kemény elkötelezettséget kíván az Atya követése. A sokunkra jellemző családi és egyéni önzés veszélyeire hívja föl a figyelmet határozott keménységgel.

Ha statisztikával próbálnánk mérni, kik és mik azok, akik-amik megtorpananak, eltávolítanak bennünket a jézusi úttól, biztosan előkelő helyen lennének a családra hivatkozó hátrítások. Pedig a ránk bizottaknak az Útra egyengetése, Úton tartása biztosan a mi feladatunk (is).

Kizárt dolog tehát, hogy a mindenkit, még az ellenséget is szeretni

parancsoló Jézus szüleink, házastársunk, gyermekeink és rokonaink gyűlöletére szólítana föl! Miről van itt akkor szó?

Ez az evangéliumi részlet inkább az ember felelős felnőtté válásának szükségességéről szól. Jézus a hozzá tartozás, az elkötelezett tanítványság feltételül szabja, hogy képesek legyünk életünket és döntéseinket tudatosan átgondolva, nem magunk és mások önző igényeitől vezérelve élni.

A toronyépítés példázata jól mutatja, milyen tervező munkát és alapot kíván az elkötelezett személyiség kialakítása. A hadba vonuló király erőszakos hasonlata keményen érzékelteti hallgatóságával, hogy a Jézus

által kínált út milyen komoly életstratégiát követel.

Az ókor kivégzőeszközeinek, a keresztfának a vállra vétele pedig olyan hasonlat, amely egy csepp kétséget sem hagy afelől, hogy az életünk halálosan fontos küldetést jelent.

Ideje átgondolnom, hol tart az életem, valóban követni akarom-e Jézust! Családom, szeretteim segítenek, megtartanak az Úton, vagy konfliktusokkal terhelt az életünk? Felelősek vagyunk szeretteinkért, de az életet nem tudjuk helyettük élni. A szeretteinket soha, az egyetértésünket néha sajnos meg kell vonnunk szeretteinktől.

Szeptember 15. – Évközi 24. vasárnap – Lk 15,1-32 – Cselekedni az örömeért

Jézus példabeszédei azért egyszerűek, mert általában könnyen értelmezhetőek minden ember számára. Olyan példákat hoz, amelyek ismerősek lehetnek a mindennapi életből. A mai evangélium három példabeszédet is tartalmaz, és annyira szemléletes a szöveg, hogy könnyű lenne filmet forgatni belőlük. Azért is lenne könnyű filmet készíteni, mert tele vannak tevékenységekkel: a pásztor megy – felveszi a juhót a vállára – hazamegy – összehívja barátait; az asszony lámpát gyújt – söpri a házat – keresi a drachmát – összehívja barátnőit; a fiatalabb fiú elköltözik – aztán visszamegy az apjához – hangos szóval szól; az apa elébe fut – nyakába borul és megcsókolja – szól a szolgáknak – kimegy az idősebb fiúhoz... Úgy tűnik, nem elég szépeket-okosakat gondolni, lelkünk mélyéből vágnyi: *cselekedni is kell*. Nem elég sóvárogni az elveszett juh vagy drachma után, tenni kell a visszaszerzéséért. Nem elég hazagondolni, oda is kell gyalogni.

Nem elég jónak elgondolni magunkat, nem elég életszentségre vágnyi: jól, szentül, Istennek tetszően kell élni is. És ez cselekedetekben, mindennapi erőfeszítésekben valósul meg. Sőt, még az sem biztos, hogy a jó szándék és igyekezet azon nyomban eredményre is vezet. A pásztornak is „addig” (sokáig) kell keresnie az elveszett bárányt, és utána még vissza is kell cipelnie; az asszonyra is rásötétedik, mire a gondos keresés eredményre vezet. A tékozló fiúnak is össze kellett szednie magát, és haza kellett gyalogolnia a távoli vidékről. Ha bármelyikük idő előtt feladta volna – reményvesztésből? lustaságból? –, nem jutott volna eredményre és öröme. Legyen ez biztatás a mi számunkra is! Hiszen sokszor tele vagyunk vágyakkal, szép elképzelésekkel, jó szándékkal, de aztán befá-

radunk, elfásulunk, vagy egyszerűen csak elsodor a mindennapi élet sok feladata...

És van még egy közös vonás a három példabeszédben: a jó eredményt *közösen ünneplik* meg. Mintha nem lenne elég maga az eredmény: hogy ismét teljes a nyáj, hiánytalan az erszény, fedél alatt az elkóborolt gyer-

mek... Az örömet meg kell osztani: úgy lesz még több! Mint ahogy arra a költő Weöres Sándor is rájött: „*Örömök sokszorozójék a te örömd-*

ben.” És Jézus szerint ez a sokszorozódó öröm túlterjed időn és téren... – az emberekkel együtt örülnek Isten angyalai, sőt: maga az Isten = az apa is.

Most már csak okot kell adnunk a közös öröme egymásnak és az Istennek – kitartó jó cselekedeteinkkel!

Szeptember 22. – Évközi 25. vasárnap – Lk 16,1-13 – Egy furcsa példakép

Furcsa tanítás ez a hűtlen intézőről szóló történet. Valahogy hiányzik belőle a magasztos eszmék csillogása. Hétköznapi bűncselekmény, ami valószínűleg meg is történt, és ismert volt a hallgatóság körében. Egy csalónak az esete. A leginkább meglepő, hogy ez a sikkasztó ember sajátos értelemben példaképként állítódik a hallgatóság elé.

A gazdag ember meglopása elfogadott és követendő Jézus szemében? Nem, nem erről van szó.

A hűtlen sáfár ravaszsága az, ami példa értékű. Eszessége és emberségessége. Jót tesz azokkal, akiknek tartozásuk van, azzal, hogy önkényesen elengedi tartozásuk egy részét. Nem szívjóságából teszi, hanem annak reményében, hogy azok, akikkel jót tett, vele is jót fognak tenni, amikor már elveszítette munkáját. Gondol a jövőjére, és barátokat vesz. Kreatívan oldja meg a problémáját.

Mi mennyire vagyunk kreatívak, mikor Jézus ügyében tevékenykedünk? És mennyire vagyunk kreatívak, amikor magunk számára akarunk valami „földi hívságot” megszerezni? Azt gondolom, hogy az esetek döntő többségében az utóbbi esetben jobban.

A hűtlen sáfár jót tesz másokkal, igaz, nem szeretetből, de mégis megteszi. Mennyire inkább kell nekünk, akik kereszténynek hisszük magunkat, jót tennünk másokkal! Csak úgy, szeretetből.

Ez a példabeszéd igazából a pénzről szól. Arról a pénzről, amely a mi hozzáállásunktól függően válik a hétköznapiok szükséges csereszközévé, vagy minden gonoszság alapjává, Isten legnagyobb ellenségévé. Okosan és hűségesen kell a ránk bízott pénzzel bánnunk. A pénz a legkézenfekvőbb eszköze mások segítségének. Legyünk nagyvonalúan bőkezűek az adakozásban.

„Egy szolga sem szolgálhat két úrnak, mert vagy az egyiket gyűlöli, és a másikat szereti, vagy az egyikhez ragaszkodik, és a másikat megveti. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak” (Mt 6,24). – Egyértelmű beszéd. Mi mégis gyakran megpróbálunk egy fenéssel két lovat megülni. Buzgón imádkozni, és még buzgóbban pénzt hajtani. Azt gondoljuk, mi uraljuk a pénzt, és nem fordítva. Pedig a pénz utáni éhség sok ember éhhalálához vezetett a történelemben. Minél több pénze van valakinek, annál nehezebb számára az osztozás.

Hamvaidd szétszórását előzze meg földi javaid szétszórása!

A legvégén mindenkinek vissza kell adnia a reá bízott javakat. A felhalmozott vagyon semmit sem ér a végítélet napján. Nem marad semmi, amit az ember magáénak mondhat, csak annyi, amit másoknak adott.

Szeptember 29. – Évközi 26. vasárnap – Lk 16,19-31 – Veszélyes gazdagság

A történet bizonyára ismerős mindenkinek. Van egy dúsgazdag ember, és egy szegény, akinek még a nevét is tudjuk: Lázár. Miután mindketten meghalnak, a szegény a túlvilágon a mennyországba jut, a gazdag viszont a pokolba.

Semmi közelebbit nem tudunk meg róluk. Nem tudjuk, hogy a gazdag követett-e el valami gonoszságot – sőt úgy tűnik, családszerető ember volt, hiszen halála után is aggódik a testvéreiért –, de Lázár jótetteiről sem hallunk. Nem igazságtalanság ez így?

Az Újszövetséget olvasva úgy tűnik, hogy Isten erős fenntartásokkal viseltetik a gazdagokkal szemben, és egyértelműen kiáll a szegények mellett – pusztán azért, mert szegények.

És nem igaz, hogy a gazdag nem követett el semmi rosszat. Részvétlen volt. Nem vette észre, vagy egyszerűen nem törődött Lázárral. Becsukta a

szemét és a szívét a nélkülöző ember előtt. A történet arra hívja fel a figyelmet, hogy kötelességünk a környezetünkben lévőkkel törődni, szeretni és támogatni őket. Nem elég nem tenni a rosszat, hanem tenni kell a jót. Keresni az alkalmakat, nyitott szemmel járni. És nem elég segíteni a családtagjainkat, rokonainkat, barátainkat, oda kell fordulnunk az „idege- nekhez” is.

A fogyasztói társadalom a magántulajdon szentségére épül. De nem rendelkezhetünk szabadon azzal, amink van. Tudnunk kell osztozni, és sajnos a tapasztalat azt mutatja, hogy minél többünk van, annál inkább ragaszkodunk hozzá. „Földhöz ragadtok” leszünk. Ezért is olyan nehéz, szinte lehetetlen a gazdagnak bejutni Isten országába, mert a tulajdona lehúzza.

Van még egy érdekes mozzanata ennek a példabeszédnek. Amikor a

gazdag megkéri Ábrahámot, küldje el hozzá Lázárt, hogy „ujja hegyét vízbe mártva hűsítse a nyelvét”, Ábrahám azt feleli, hogy nem lehet, mert áthághatatlan mélység tátong köztük. Nagy a szakadék az önzésben élő gazdag ember és Lázár között, ami már itt a földi életükben elkezdődött.

Ebben a történetben a szegénység és a gazdagság nem pusztán szociális ellentétként áll szemben egymással, hanem az emberi magatartás szintjén is. Az emberi konfliktusok mögött nemcsak eltérő pénzek, hanem eltérő magatartás, eltérő erkölcsi viselkedésmód is húzódik meg. Itt a gazdag embertelen. Általánosságban a szegénység szolidaritássá, a gazdagság individualistává tesz.

Aki azt állítja, hogy a vallásnak nincs köze a politikához, az nem tudja, mit jelent a vallás.

(Gandhi)